

alföld

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

ACSAI ROLAND
BOGDÁN LÁSZLÓ
FENYVESI OTTÓ
TANDORI DEZSŐ
ZALÁN TIBOR
VERSEI

JENEI LÁSZLÓ
KERÉKGYÁRTÓ ISTVÁN
REGÉNYRÉSZLETEI

DOBOS ISTVÁN
LAPIS JÓZSEF
TANULMÁNYAI
NÉMETH LÁSZLÓ
MÁRAI SÁNDOR
REGÉNYEIRŐL

BODOR BÉLA
KULCSÁR-SZABÓ ZOLTÁN
MOLNÁR GÁBOR TAMÁS
KRITIKÁJA

ÖTVENNEGYEDIK ÉVFOLYAM

2003/12

Benjamin Nyamburu feloldozása

— Má' a nevük is árulkodik. A rosszak randa neveket viselnek — osztja meg velem fölfedezését Gyula bácsi, amikor elhagyjuk a Zöldfa utcai boltocskát. Bólogatok, bár nem értem, mire gondol.

— Kaszavubu! — Vár, rám pislant, aztán folytatja — az olyan, mint a Kaszabubu. Értöd? Kasza meg Bubu.

— Aha, Bubu. Meg Kasza. Értem. És ez rossz? Ez a Bubu?

— Hú-hú! Az nagyon rossz. Na, és milyen név az, hogy Mobutu, az a másik kongói gazembőr? Az már majdnem olyan, mint a Mabuta. Ma buta.

— Buta. Aha, ez vicces. Ma buta — nevetgélek.

Gyula bácsi felbátorodik:

— De Gaulle, Dögöjj. Értöd? Eisenhower, Eizenhóhér. Macmillan, az meg Megbillen. Értöd? Az angol kormánybú megbillen. Ha-ha. Seggbe billentik a munkások.

— És a jóknak jó neveik vannak? — próbálok rajtakapni bácsikámat, de ő kivágja magát.

— Hát persze! Van ugye a Fidel Castro. Milyen szép az, hogy Fidelkasztró. És az, hogy Csou-En-laj? — énekei, és még mutatja is a dallam ívét.

— Tényleg szép — mondom, mert tényleg szépen hangzik az, hogy „csouen-laj”, főleg, ahogy Gyula bácsi énekei, de azért még nem győzött meg teljesen, mert arra gondolok, hátha Menyus bátyám, aki Gyula szerint egy reakciós, azt énekelné olyan szépen, hogy mek-mil-len, és akkor meg az tetszene, de ezt nem közlöm Gyulával.

— Na, de az Eizenhóhérmak most már annyi. Leváltotta ez a Kennedy.

— És az jó nekünk?

— A hóhérnál csak jobb lehet.

De alig örvendhetek a jó hírnek, máris összeráncolja homlokát, felhúzza orrát, mint az asztalosok, ha a serlakkba szippantanak, és hozzát teszi:

— Tudod te, mi volt ennek a Kennedynek a foglalkozása?

— A foglalkozása?

— Milliomos — pillant rám, és nyomatéku ajkát felbiggyeszítve megemeli kicsit a fejét —, egy milliomos. A kormányában meg mindönki valamilyen monoplista érdeket képvisel. Persze a munkásosztályt abban a kormányban senki sóm képviseli. Eztet jegyözd meg, Lali! Ezzel a Kennedyvel nem szűnt meg a világimperializmus!

Ballagok Gyula bácsi mellett, és a kedvéért elteszem az agyamba a mondatot: „A Kennedyvel nem szűnt meg a világimperializmus.”

Bár nem tudom pontosan, mit is gondoljak valójában erről a Kennedyről, azt meg főleg nem, hogy mi fán terem az a világimperializmus, csak azt tudom, hogy

Gyula szerint mindkettő rossz. Nekünk rossz. A szocializmus, a Hruscsov azok meg jók. Na majd megforgatom én ezt magamban, gondolom. De olyan gondosan ám, ahogy Listyák tanár úr, a vakszi technikatanárunk tette a kalapácsfejfel, amit éppen reszeltem. Nézte innen, nézte onnan, közelről, távolról, aztán a szemébe dobta, hogy kezdhetem újra. Lehet, hogy ilyen dicstelen sorsra jut ez a világimperializmus-ügy is, de arra még ráérek, most Gyula lépdel mellettem, ő nyugtatja bízaton a vállamon a kezét. Vele megyek békeaktívára.

Betérünk a Zöldfa borozóba, hogy bácsikám javaslatára „megalajozzuk egy kicsit a torkunkat”. Ő egy fél keverttel, én meg egy kismálnával olajozok.

— Nédd a vörös Gyulát, ide ötte a rossab — morogja valamelyik dülöngélő vendég a sarokban.

Mi pedig mintha meg sem hallanánk.

— Hova mentek, Gyula? — biccent felénk Tóni, a kocsmáros. Feltűnik neki bácsikám fekete öltönye.

A bácsi bután bámul Tónira. Én már veszem a levegőt, hogy kivágjam: békeaktívára, amikor kinyögi:

— Járunk egyet a gyerekké.

— Ahhoz kő ez a ruha? — méregeti Gyula öltönyét a kocsmáros —, fekete, mint a medveszar. Na, csak járjatok — biggyeszti le ajkát sértődötten Tóni.

Honnan tudhatja, hogy milyen csinálnak a medvék, tűnődöm, de aztán eszembe jut, hogy a Mami mesélte, Erdélyből jött a háború alatt ez a Tóni. Ekkor meg irigyelni kezdem, hogy már ilyet is látott, nekem meg be kell érnem itt a tehénpénnyel.

— A kurvapecér csuhása! — szorítja ökölbe kezét Gyula bácsi, ahogy a templom elé érünk —, azt hiszi, neki már mindönt szabad.

— Mért hiszi?

— Mer a mi embörünk — vonja meg a vállát.

De hiába faggatom, hogy ez mit jelent. Legyintget, hogy én azt úgysem értem.

— De ez a kubaiak elleni rablótámadás, emmá tarthatatlan — lendül bele. — Nem táncú többé Kuba a hatalmas szomszéd fűtyszavára. Nem hagyja, hogy a monopóliumok ismét elrabolják nemzeti kincsét, kifacsargyák a nép veritékét, vérit.

Én már látom ekkor, hogy szembejön velünk a rongyszedő Kalányos néni — osztálytársaimnak, az ikeknek, Ferinek és Misinek az anyja. De Gyula bácsi, se lát se hall, annyira belelovalja magát az amerikai gazságok ecsetelésébe, hogy sütőlapát-kezevel lázasan hadonászik. Kalányos néni óvatos léptekkel, nehogy leessen fejéről az óriási bála, az árok szélére imbolyog, de már későn. Puff, a „veritékét és vérit”-nél Gyula bácsi leüti fejéről a csomagot.

— A bűdös cigánya, nem tud vigyázni! — kurjant Gyula bácsi.

— Csókolom, Kalányos néni — köszönök oda.

Ő meg csak bólint, kigörgeti málháját az árokból, újra fölülteti fejére, a rongygyal körbetekert vaskarikára, és a teher alatt rogyadozva, mintha valami különös keleti táncot járna, úgy lépdel tovább.

Az ÉDOSZ kétszáz főre méretezett nagytermében, a hangszórókból a „Párttalanéppel egyazutunk” recseg, és a gipszstukkók alatt öt-hat aktív lézeng. Egyiket ism-

rem is, Rigli Ferit, Gyula bácsi téemká-műhelyének marósát. A vörös drapériával burkolt elnöki asztal mögött két férfi toporog, a kultúrház igazgatója és egy idegen, aki hozzánk lép. Kezet fog Gyula bácsival, aztán hozzám fordul:

— Dr. Varjús Emil, megyei népfront-elnök.

Ez nagyon meglep. Másnap mondom is a Pintericsnek, ha hiszi, ha nem, nekem egy felnőtt paculák, egy doktor, egy elnök bemutatkozott. De nem ám úgy, hogy „én vagyok az Emil bácsi, itt egy barack a fejedre, kisöreg”, melyet Pinterics is utál. Hanem rendesen. Jatt a jattba.

— Ballagó Lajos. Hetedik osztályos tanuló — nyújtom a kezem.

— Darányi elvtárs! Nem erről volt szó! — támad rá a férfi a bácsikámra.

— Varjús elvtárs, hát pofázhatok én ezöknek. Kiadhattam én ukázba az összes brigádnak, hogy állítsanak ki három főt erre a békeaktívára. Hát, lássa — pislant nagybátyám a maroknyi csoport felé, homlokát törölgetve.

— Darányi elvtárs, én csak azt tudom, hogy tavaly ebben a megyében száztizzenhét békegyűlést tartottunk, s azokon több mint húszezren vettek részt. Én csak ennyit mondok magának. Meg azt, hogy itt maga vállalta a szervezést. Van még tíz perce — néz az órájára —, akkor érkezik a kenyai vendégünk.

Bácsikám bólint.

A sütő-főző tanfolyammal kezdjük. Mintha egy apácázárdába rontanánk, a férfifityulás asszonyok ijedten rebbennek szét zománcos sparherd-oltáruk elől. Gyula bácsi félrevonja a szakkörvezetőt, egy zörgő csontú vénkisasszonyt, aki köténye alatt sötét kosztűmöt, szabós blúzt visel, és inkább hasonlít egy májbajos zongoratanárnőre, mint egy szakácsnőre. Úgy sugdos a fülébe, mintha szerelmet vallana neki. De az csak a fejét ingatja. Ekkor Gyula bácsi elüvölti magát:

— Ez szabotázs! — mire a főköttös szakácsnőjelöltek, élükön beesett arcú zárdafejnőknőjükkel, azon nyomban elindulnak a nagyterem felé.

A szabó-varró és a vöröskeresztes tanfolyamnál mindjárt a szabotázsszal kezdi Gyula bácsi, jönnek is azonnal. A terem különös képet mutat. Mellettem, az első sorban, a sötétöltönyös aktivisták, aztán két sor férfifityulás, kockáskötényes szakácsnő, mögöttük a piros baboskendős, kékköpenyes szabó-varró-asszonyok, végül a vöröskeresztesek, köpenyben és fehér fejkendővel. A varrólányok közül néhányan az „egyszerű kötényruhát” — az aznapi feladatot — szorongatják, és akadnak, akik a teremben is tovább gomblyukaznak.

Ekkor könnyű, szökellő léptekkel belibben a terembe a kenyai hazafi, mire Varjús elvtárs fölkiált, hogy bemutatja Benjamin Nyamburu elvtársat, aki amellet, hogy hazafi, most éppen hazánkban tanul. Az asszonyok sorain moraj, vagy inkább valami puha sikoly hullámszik végig. Én ijedtemben összekuporodom a széken, és megmarkolom a combom. A lélegzetem is elakad.

Benjamin Nyamburu elvtárs bőre fekete.

De olyan fekete, amelyet én addig elképzelni sem tudtam. Persze tanultam, hogy Afrikában négerek laknak, és egy kenyai diákról is gondolhattam volna, hogy fekete. De nem gondoltam. Én eddig még soha nem láttam négert.

Az a Benjamin név egyébként is olyan hullámosszöke-kékszemű-képzeteket váltott ki belőlem. És akkor ott áll tőlem néhány lépésre egy ember, akinek olyan csillogó fekete a bőre, mint Franciska néném TŰZÉP-telepén a tojásbrikett.

Rikító színekkel kivarrt, kerek kis sapkát, és egy hálóingfélét visel, amelyet Menyus bácsikám, az éjjeliőr szokott nappal. Csak nem világoskéket, hanem fehéret, térdig érőt. Nyamburu elvtárs lábaszára feketén és szőrtelenül ragyog a terem kristálysillárjainak fényében.

A szabó-varrók, a vöröskeresztesek meg a sütő-főzők demedten markolják karfaikat, és előrebillent fejjel bámulják a vidáman integető Nyamburu elvtársat.

Először a cukorgyári aktívák lesznek úrrá görcsös bénultságukon. Felállnak, és bizonytalan karlengetésbe kezdenek. Gyula bácsi, aki a díszasztalnál, Nyamburu elvtárs balján kap helyet, mutogatja az asszonyoknak, hogy rázogassák csak ők is a kezüket.

De azok nem mozdulnak.

Varjús elvtárs átöleli Nyamburu elvtárs vállát, magához szorítja, és sokáig lapogatja.

Ekkor becsoszog Nándi bácsi, a büfés is, hogy alaposan szemügyre vehesse a kenyait.

Megnéztem magamnak a szerencsenyt, abban a maskarában olyan volt, mint a majom a Horger-féle vándorcirkuszban, magyarázza nekem másnap.

Nándi bácsi az első belátogató. Elterjed ugyanis a házban, hogy néger van a nagyteremben. Igazi néger. Nem ám olyan Csillag-pasztával vikszolt képű, mint a jelmezbálokon, és nem is olyan kopott arcú, mint az újságok fotóin az afrikai hazafiak, hanem hús-vér, a feje búbjától a lába ujjáig szurokfelete, igazi négus. Sorban jönnek az érdeklődők — nem ülnek le, csak megbámulják Benjamins, aztán kimennek.

— Bevezetőben a béke és a háború híveinek jelenlegi erejéről szólnék néhány szót — kezdi Dr. Varjús Emil. Aztán országokat sorol, és mindegyikről megmondja, hogy a béke erőinek oldalán — tehát mi mellettünk — állnak-e, avagy odaát, a háború hívei között veszélyeztetik a világbékét.

Én örülhetek a szerencsémnek, hogy egy olyan országban élek, amelyik békét akar, hiszen ennyi erővel lehetnék angol vagy francia is — nem rajtam múlt, hogy ide születtem. Körülnézek a teremben, és látom, hogy itt tényleg mindenki békét akar, az összes vöröskeresztes, a sütő-főző asszonyok, a szabó-varrók, a Rigli Feri, mindenki.

És ekkor az ÉDOSZ nagytermében melegség önt el engem, jóleső elégedettség, hogy a béke táborába tartozom.

De mindjárt kiderül, hogy ez felelősséget is ró rám.

— Dönteni kell! — dörögi Varjús elvtárs. — Háború vagy béke legyen? Minden nemzetnek, sőt, minden embernek állást kell foglalni ebben a kérdésben. — Itt szünetet tart, biztosan azért, hogy legyen időnk magunkban állást foglalni.

Én habozás nélkül a béke mellett döntök.

Az egyre kínosabb csöndet Gyula bácsi töri meg. Föláll, és elkiáltja magát:

— Döntöttem! A békét választom!

Őt aztán Rigli Feri követi, és még néhány aktivista a cukorgyárból, akik bácsikám ideges integetésének engedelmességgel — szintén a béke mellett tesznek hitet. Az asszonyok a szakkörökből nem szólnak semmit, bár én tudom, hogy ők is a béketáborot erősítik, de nyilván szégyellnek fölállni, csakúgy, mint én.

De Varjús elvtárs nem éri be ennyivel.

— Aki a béke mellett döntött, nehogy azt higgye ám, hogy ezzel nyugodtan csücsülhet a babérjain — teszi hozzá fenyegetően. Azt persze nem mondja, hogy azok nyugodtan csücsülhetnek-e, akik a háború mellett döntöttek? Ám ezt senki nem meri megkérdézni.

— Annak a munkahelyén, a szűkebb környezetében, tenni is kell valamit! Harcolnia kell a békéért! — harsogja vészjóslóan. — Minden nap tégy valamit a békéért! — Ekkor előremutat, úgy érzem, hogy pont énrám, és izzadni kezdek. El se tudom képzelni, mit tehetnék én minden nap a békéért, bár azt is belátom, hogy aki „át” mond, mondjon „bét” is, ha már egyszer a békét választottam, hát tessék, most tegyek is érte valamit.

Felmerül bennem, hogy talán kevésbé fájna a fejem, ha a háborút választottam volna. Mennyivel könnyebb, mondjuk, összeugrasztani a Hevesit a Biczóval, mint állandóan békét teremteni. De azonnal elhessegetem ezt a nyilvánvalóan aljas és kicsinyes gondolatot, arról nem szólva, hogy nem vagyok én angol vagy francia, pláne nem amerikai, hogy itt háborút akarjak. Végül úgy döntök, hogy a nagyapám és a nagyanyám közötti napi harcokban próbálok majd békét teremteni.

Gyula bácsi ekkor magához inti Rigli Ferit, súg neki valamit, az meg olyan képet vág, mintha a fenekébe csíptek volna, de látszik, hogy nem mer ellenkezni a főnökével.

— Elvtársak! — emeli meg Gyula bácsi a hátsóját. — Rigli elvtárs kér szót — és visszahuppan.

— Halljuk, halljuk! — kárörvendeznek a sötétöltönyös cukorgyári aktívák.

— Az a javaslatom, hogy küldjünk táviratot az Országos Béketanácsához az imperialista hatalmak gyarmatosító politikája ellen — nyögi ki Feri, és a székére kuporodik.

— Támogatom a javaslatot, és fölkérem, fölkérem... — néz körül Varjús elvtárs, mire a tekintetét mindenki a földre veti — fölkérem... Darányi Gyula elvtársunkat, hogy ugorjon át a kispostára, és a nevünkben is fogalmazzon meg egy táviratot.

Gyula bátyám tintaceruzát meg egy gyűrött noteszt kotor elő, és kikullog a tereméből. Igazságosnak tartom Varjús elvtárs döntését, mert Gyula szerintem is túlbuzogta feladatát, egy kis séta nem fog ártani neki, gondolom. Az aktívák — különösen Rigli Feri — vigyorogva néznek utána, míg csak fekete zakójának sziluettjét el nem nyeli a terem díszesen faragott ajtaja.

Sűrű csend támad. Visszafojtjuk lélegzetünket, és tágra nyitjuk szemünket: Benjamin Nyamburu emelkedik szólásra.

— Hozom kenyái hos nep báráti udvozlet — harsogja tagoltan, s mi kiengedjük tüdőnkéből a visszatartott levegőt. Elégedett moraj söpör végig a temen. Néger, és magyarul beszél! — Nálunk, Kenyatta hos vezer hárcol kenyái nep szabádságán. Eljen kenyái hos nep, mágyár hos nep bárátságá — fejezi be éppoly hirtelen, mint ahogy elkezdte.

Krakovás és mocorgás követi szavait. Tovább hallgatnánk Nyamburut, de úgy tűnik, ennyi volt. Nincs több mondanivalója számunkra.

A zavart csöndet váratlanul a színpad mögül beszűrődő tompa puffanások, halk káromkodások törik meg. Varjús elvtárs arca felderül, s mint egy vásári kikiáltó széles mozdulattal a leengedett függönyre mutat:

— A Fonómunkás Kisszínpad tagjai kultúrműsort adnak a békemozgalom és persze Benjamin Nyamburu elvtárs tiszteletére.

És valóban, szétnyílik a függöny, a vörös fényben két nő meg négy férfi cövekel peckesen. A férfiak ökölbe szorított kézzel, feltűrt ingujjban, a nők pedig mint a Szabadságszobor a díszítáviraton fölemelt karral. Csak az olajág hiányzik a kezükből. Valami éles zene visít, majd lassan elhalkul.

— Izzó — búgja váratlanul egy telt alt.

— Vasreszelék — nyávog a vékony férfigangocska.

— Sütött

— Arcunkra

— Nem-múló

— Jegyet.

Egyszer férfi-bariton, aztán sipítós szoprán, mély basszus... Zuhognak ránk a zagya szavak. Összefüggést alig találok köztük. Néha egyszerre üvöltenek, máskor meg minden szót más szereplőre osztott a háttérből hangosan sűgő, láthatatlan rendező.

De a Halott proletárok dalánál mindenki felélénkül, mert amikor a halott proletárok többször is azt üvöltik, hogy „a szabadság menetelő fiaival együtt dübörgünk mi is, halott proletárok”, akkor a szereplők hangosan dobognak, csak úgy porzik a színpad.

A legnagyobb sikert mégis az a vers aratja, amely egy Tyorkin nevű katona történetét éneкли meg. Valami téli csatáról szól, ahol ez a Tyorkin átúszik a jeges folyón, hogy jelenthesse egy marcona ezredesnek, hogy a „tűlparton szépen-épen megvagyunk”. Amikor aztán a vers vicces fordulatot vesz, mindenki felszabadultan nevet — még a sütő-főző főnökasszony is. Ugyanis megkínálja ezt a Tyorkint az ezredes egy kupica vodkával, aki ere azt meri mondani, hogy kettőt kér, mert a folyót is kétszer ússza át. Ez aztán tetszik mindenkinek, ennek a Tyorkinnak a bátorsága.

Taps, a függöny zenei kísérettel lehull, aztán csönd.

Benjamin Nyamburu elvtárs, aki a szavalókórus ritmusát el-el kapva olykor szélfúttá nyírfaként hajlong, most váratlanul feláll, keresztbe teszi a mellén a kezét, és kissé meghajol:

— Ha engedni, most ádok elo hos kenyái nep dáláiból csokrot.

Kitör a tapsvihar. Az aktívák, az asszonyok, de kiváltképp az elnöki asztalnál ülők fogadják lelkesen Nyamburu elvtárs javaslatát. Nevetnek, bólogatnak, hogy halljuk, halljuk.

Ekkor Nyamburu elvtárs egy kockás sportszatyrot halász elő a széke alól, és kihámoz belőle egy Mambó magnót meg egy hosszabbítót.

Az ütősök zajától már rázkódik a szerkezet almazöld műanyag borítása, de Nyamburu elvtárs még magasabbra tekeri a hangerőt. Öblös dobok, kongák és csörgők lüktetnek, s valami üveghangú furulya egyszerű dallamocskát ismételget. Vad, ismeretlen muzsika üvölt.

Benjamin Nyamburu dísztökformájú orra megremeg, felsőtestét előre hajtja, a csípője pedig — megtagadva a többi testrésze szitáló, apró mozdulatait — féktelen rängással kápráztat el bennünket.

A közönség fölmorajlik, amikor észreveszi, hogy az ébenfekete bőrű díszvendég tenyere — mint a koszorús lánykák halos ruhácskája — rózsaszínű. Az asszonyok sugdosni kezdenek, hogy miye lehet még rózsaszín kuncogó derűtség hullámszó a teremben.

— E zindolede, e zindolede, e zindolede molenege zindolede. E golemido, e golemido, e golemido noamengana golemido... — zendít rá Nyamburu elvtárs a furulya szólamára. Azonos dallammal recsegi a sorokat, lassan indítva, aztán az utolsó szavakat felgyorsítva zárja le a sorvégeket. Különösen azt a noamengana-t pörgeti fűrgén. Teste hullámszó, a fenéke köröket rajzol a levegőbe akárcsak plébánosunké, amikor női lábacsókák fonták körül a kerti lakban, és ügyesen kapkodja talpát, mintha felforrósodott volna az Erzsébet-néni-vikszolta tölgyfaparketta.

Ekkor somfordál vissza a postáról Gyula bácsi.

Nem hisz a szemének.

Nyamburu elvtárs ugyanolyan zöld Mambó magnót üvöltet, amelyet unokabátyám, Kismenyus szokott, és ugyanúgy ugrabugrál valami humberumbu majomzenére, mint egy jampihuligán. Gyula bácsi előbb a szemüvegét törölgeti, aztán beáll a sarokba, és letaglózva figyeli az eseményeket.

Nem így az asszonyok. Először a vöröskeresztesek kezdik mozgatni ültükben felsőtestüket. Később néhány szabó-varró, sütő-főző sem bír magával, vagy a kezével veri a taktust, vagy a fejét ingatja a tüzes ritmusra.

Benjamin sejdíthet valamit a kitörni készülő jókedvből, mert előre nyújtja nyelvét — amely szintén rózsaszínű, s ezzel hangos tetszésnyilvánítás vív ki — és maga mellé int egy egész testében imbolygó vöröskeresztes szökét. Az kipattan, előre dugja mellét, hátraveti kerek fenekét, és rettenetes ütemben rázni kezdi. De olyan ügyesen, hogy szerintem Nyamburu elvtárs törzsbéli mátkája sem jobban. Lassan kiszivárog az elnöki asztal elé még néhány fiatal nő a vöröskeresztesek majd a sütő-főzők közül is.

Kisvártatva mindhárom csoportból táncolnak már ruháik mint színes népviseletek, nyilván Benjamin is így gondolja. Kockás kötények, fehér köpenyek és fitnyulák, piros pöttyös fejkendők billegnek, surrannak, röpködnek a táncparketten. Az egyik varrónő meg az egyszerű kötényruhát lobogtatja tánc közben.

Rigli Feri egy sütő-főző lány elé pattan, elegánsan meghajol, akárcsak keringőre kéré. A szakácsnőjelölt a horpadt vénkisasszonyra pislant, de az nem válaszol, csak gunnyad megkövülve. A lány föláll, és tenyerét partnere markához tapasztva szökdécselni kezd, miközben Feri Nyamburu elvtársra kandikál, hogy ellessen néhány figurát.

— Noamengana golemido — üvöltöm hamarosan én is, mert beállok a táncolók közé. Először veszem hasznát az unokabátyámtól, Kismenyustól ellesett rock and roll figuráknak. Nyamburu elvtárs olykor odaugrik valakihez, lépéseket mutat neki, vagy fenekét ütögeti össze egy-egy bátrabb vöröskeresztesel. Az aktivisták ledobják zakóikat, a parketten izzadságfoltok csillognak.

Ekkor jelenik meg felmosóvödörrel a kezében, Erzsi néni. Leteszi a vödört, döbbsenten ácsorog a fal mellett, majd beletúr szürke hajába. Látszik az arcán, az jut eszébe rólunk, hogy csűrhe. Ez egy csűrhe. Szedett-vedett banda, ugrálnak és sivalkodnak, de hogy milyen a valódi szórakozás, hogy mi is az a tánc, az igazi tánc, a finomság, a kellem, arról fogalmuk sincsen. Behunyja szemét, hogy ne is lássa ezt a proli bandát, közösen azzal a négerrel.

Egykori önmagát látja. Itt, a bálterem előtt, a tisztai bálon, amikor még Czédly Bettiként emlegették. Drága férje, vitéz Gorondy-Novák Albin alezredes, a tüzér-osztály parancsnoka vezeti karonfogva, akit ekkor még nem rokkantott meg az érszűkület, még nem szeletelték le a lábát darabokban, mint a veronai szalámit. Belépnek a délszaki növényekkel díszített előcsarnokba, végigmasíroznak a vörös gyökérszőnyegen, Korompay Virgil őrnagy és Magay főhadnagy köszöntik őket a rendezőbizottság nevében, szalutálnak, kézcsókra hajolnak. Albin a fülébe is súgja:

— Nézd csak, Bettikém? Ahogy ezek ketten itt... Ez maga a szépet-akarás, látod? A nagyon-szépet-akarás... Egy tisztai bál a fény, az elegancia, és az úriasszony-gondolkodás bálja.

És milyen igaza volt Albinnak, bólogat behunyt szemmel Erzsi néni. Arra az éjszakára a csillárokban erősebbre cserélték a villamosgököket, hogy a kristálypoharak, az ingmellek, a nők diadémjei még káprázatosabban csillogjanak. A terem négy sarkában pálmák, a falat perzsák díszítették — a legnagyobb persze Stephaich Pál alispán szőnyege volt —, a bejárattal szemben kis emelvényen vörös plüss-diványok várják a díszvendégeket. Már ott ülnek nagybarcsai Barcsay Ákos főispán, Heim Géza báró ezredparancsnok, a fess prépostplébános, Kaposváry György doktor polgármester, és a többi nobilitás, csupa finom gavallér. Ők tudták még, mi az, hogy úri gondolkodás.

Tudták, miként kell elegáns meghajlással az aranykeretes táncrendbe föllíratkozni, és a partnerükkel a parkett fölött siklani. Vagy hogyan dukál kopogósan csárdásolni, ha Szanathly vajda bandája a „Magas a kaszárnya tetejé”-re zendít rá a szárazfákon, mert a drága Albin így emlegette mindig a cigányok hegedűit.

Erzsi néni már érzi a Ver sacrum illatát, látja az uniformisokat, az acélkék, nedv-zöld és rozsdabarna atillákat, a frakkokat és a szmokingokat, a hölgyek galambszürke zsorzsztettjét, a pompás fekete moarékat, Piatsek Baba sárga túllruháját, alul a fehér hattyúprémmel amikor egy féktelenül ugráló cukorgyári aktív felrúgja a vödört. Az csörömpölve a táncolók közé perdül, mint aki ráunt az örökös robotra gazdája oldalán, s most lázadva veti magát a mulatságba. Nyamburu elvtárs felkapja, széket penderít maga alá, és a térde közé szorítva a vödört, dobszólóba kezd.

Erzsi néni egy darabig figyel a vödörnek metamorfózisát, aztán derekát kihúzva, fejét megemelve az ajtó felé indul.

Csak az elnöki asztalnál támad némi zűrzavar. Varjú Emil megyei népfrontelnök és az ÉDOSZ-igazgató úgy döntenek, nem engedhetik meg maguknak, hogy jampi táncokat járjanak, ugyanakkor a világért sem sértetnék meg a hős kenyai népfiát. Ezért valahányszor Nyamburu elvtárs rájuk pillant, a vörös drapériás asz-

tal mögött a székükön ülve rázzák testüket, és széles mozdulatokkal integetnek neki.

Gyula bácsi a sarokból a sütő-főző szakkörvezetőnőhöz somfordál. Melléje huppan, s anélkül, hogy szólának egymáshoz, savanyú ábrázattal figyelik a rán-gatódzó, ugráló békeaktívákat.

Benjamin az elsőként táncra perdült vöröskeresztes lány fenekéhez szorítja sa-játját, együtt köröz a két baráti fenék a vonagló asszonykoszorú énekétől kísérvé: Zindolede molenege zindolede.

Másnap, valami tanári továbbképzés miatt, az órák csak tízkor kezdődnek. Az éjjeli eső patyolattisztára mosta a poros külvárost — akár csak a Mező utcai elfekvő gondozói szokták az ápoltakat, akiket odaterelnek a csillogó fehér csempfal elé, hogy a gumislagból vízszaggal veressék le róluk a szart. A cukorgyár kerítésén ra-gyognak az üvegcserepek, az árok partján a fű hersegő zölden várja, hogy lesar-lózzák, és a nyulak elé vessék.

Én pedig, mintha nyolcra mennék csak éppen csavarogni indulok. A Vöröshad-sereg utca vadgesztenyefái alatt bandukolok, amikor hátba vág Gyula bátyám:

— Na, Lali, dózsa-serézes-a-masina?

Többször hallottam már ezt a hülye kérdést, amit a magukat viccesnek tartó férfiak tesznek föl a magamfajta kölyköknek, hogy zavart hümmögésünkön jót rö-högjenek.

De bácsikám ahogy kinevetgéli magát, beavat, hogy nem csak úgy céltalanul sétálgat ám ő itt reggel, hanem fontos pártmegbízatást teljesít. Nem is akármilyet: ő felel érte, hogy afrikai vendégünk a délelőtti vonattal elhagyja városunkat.

— Gyere! — karolja át a vállamat —, vonatra tesszük ezt a Nyamburut.

Úgy látszik, az *elutárs* kitüntető megnevezést léha esti viselkedése miatt meg-vonta Benjaminsól.

Felkapaszkodunk az ÉDOSZ toronyszobájába, de legnagyobb megdöbbené-sünkre a feltúrt ágy üresen árválkodik. Sem a sarki kocsmában, sem az olajos pad-latú boltocskában, sem Balogh bácsi fodrászüzletében nem találjuk. Benjamin Nyamburu nyomtalanul felszívódott.

Gyula bácsi elindul, hogy kissé távolabbi helyeken kutakodjék. Kacsázó léptei-vel először a Kinizsi pályát veszi célba, hátha a kenyai hazafi a salakos gödörben dekázgat bő gatyában vigyorogva, mint Pele az örvennyolcas vébé döntőjének szünetében a filmhíradóban.

Én pedig átvágok a Jézus Szíve irányába, körbejárom a templomkertet, a teme-tő szélét, még az óvodaudvarba is benézek. De aztán feladom, és céltalanul lődör-gök egy kicsit, amikor a templom bejárata előtt találok magam.

Puhán táruul fel a vaspántos kapu, amelynek zsanérjait nagyapám szokta zsíroz-ni, s mintha egy titokzatos erdőbe érkeznek. A boltívek ágai közül a reggeli nap a katedrálüvegek színes lombkoronáját áttörve sejtelmes színek szítal a vaskos oszloptörzsekre és a mozaikkockák aljnövényzetére. Kicsit meggörnyedek, hátra-intek rézbőrű testvéreimnek, hogy itt várjanak, míg én földerítem a vadon mélyén az ellenséges tábor, s mokaszinommal az avart alig érintve a hátsó padsorhoz oso-nok.

Ekkor veszem csak észre, hogy valóban nem üres a templom. Az egyik oldalhajó mellett, a Bertalan apostol megnyúztatását ábrázoló festmény alatt, két alak ácsorog. Az öreg padlábak faragott alagútjában egészen közel merészkedem hozzájuk. Innen, a robusztus ülőalkalmatosságok takarásából most már kényelmesen fürkészhetem az ellenséges haditanács alattomos terveit.

Bartalos plébános és Nyamburu csevegnek egymással.

Oldottan, könnyedén, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, hogy az afrikai szabadságharcos beugrik a Jézus szíve papjához egy kis reggeli disputára.

— Hogy micsoda? — értetlenkedik Bartalos.

— Kikuyu. Nem luhjá. Mondom kikuyu, mint Jomo Kenyáttá. En kikuyu nep fiá.

— De hogy jön a kikuyukhoz Jézus?

— Nem. Nem kikuyukhoz jön Jézus. Ányukámhoz jön Jézus. Nyahururu mellett láktunk. Ott olász katólikus átyák kolostor. Ányuká ott mosónő. En kolostorbán gyerek. Pici gyerek, már katólikus. Nevem is átyáktól Benjámin. Nyahururu mellett, közel a nágy hegyhez.

— Aha, Nyahururu mellett — bólogat a plébános, miközben apró szemmozdulatokkal tapogatja körbe ezt a valószínűtlen jelenséget.

— Ott, ott. A nágy havas hegynel. Kilinyá, nyelvunkon fehér-fekete hegy, ezt hálláni missionárius kenyának, innen nevünk — nevet megkönnyebbülve Benjámin, hogy most már érti őt ez a pap. Most már tudja, honnan is jött ő. Hát persze, a Kilinya tövéből, Nyahururuból. — Fehér-fekete — ismételteti lelkesen.

Mintha a spájzban kuksolnék, a házi fotólaborban. Nyamburu fekete testén patyolatfehér klepetyus, előtte a kese, világos bőrű Bartalos fekete reverendában. Bartalos Nyamburu pozitívja, vagy inkább Nyamburu Bartalos negatívja, tűnődök, amikor Benjamin váratlanul elkomorul, megragadja a plébános kezét, és térdre veti magát.

— Átyám! En bunoztem. En párázná. En mindig csák párázná. Egek májd pokol fenek. — Felpillant Bartalosra, feje fölött észreveszi a Szent Bertalan nyúztatását ábrázoló képet, és eszelős kiabálásban tör ki: — Ordogok engem is bántának pokolbá, mint embert — mutat a szentre.

A plébános megfordul, feltekint a képre, töpreng, hogy bevezesse-e Nyamburut Szent Bertalan megpróbáltatásaiba, mielőtt a földi pokolból a mennyeknek országába érkezett, de kíváncsisága elnyomja benne a tanítót:

— Tehát paráználkodtál.

— Ejjel, soke lány nálám áludt — engedi el bűnbánó Benjamin Bartalos kezét, és még mutatja is, ami vendégéből leginkább megragadta: félgömbbé formált tenyerét mellkasa elé kapja.

Szóval fölment hozzá a csöcsös vöröskeresztes, mocorgok irigykedve a pad alatt.

A plébános bólogat, hogy érti ő ezt, jobban érti, mint a másik gondolná, aztán megkérdi:

— A szőkék? Inkább a szőkék?

Nyamburu elvtárs zavartan megrántja a vállát.

— Inkább a szőkénél van sikered? Vagy azért a barnák is... — kacsint cin-
kosan a nőbolond plébános.

— Inkább sokek — tápáskodik föl Benjamin döbbenet.

— De azért néha a barnák is?

— De átyám, en pokolrá...

— Úgyan már — legyint Bartalos, aztán töpreng, hogy hol is kezdje. — Isten szövet adott neked, hogy segítségével szeretetben egyesüljél a nővel. Boldogságot osszál vele. A szeretetben való egyesülés egyúttal Istennel való egyesülés — magyarázza most Nyamburunak a tételt, amivel már nagyapámnál is próbálkozott. Benjamin persze — ellentétben a papával — lelkesen fogadja ezeket a teológiai érveket. A pap minden szava távolabb pöcköli a rettegett pokol rémképét. Alig ért valamit, de úgy tűnik, azt felfogja, hogy mégsem akkora bűn, amit ezekkel a szöke asszonyokkal véghezvisz.

— Isten megszentelte a szerelmet! — jön tűzbe a plébános. — És azt hiszed, ami szent, az már nem is eshet jól? Dehogynem! Az örömeztést miért fosztanánk meg a szentségtől? Ha az aktus megszentelt, akkor a vele járó boldogság is az! Bizony, barátom az is szent! — mondja ki a verdiktet diadalmasan.

— Sent á...? — Nyamburu elvtárs itt megtorpan, nem jut eszébe templomképes kifejezés, aztán ujaiból kört formálva mutatja a félreérthetetlen mozdulatot, amiről eszébe jut: — Á digi-dugi.

— Várjál, fiam. Ne csupaszítsuk le ennyire ezt a fontos kérdést! Persze elismerem, ha csak egy szóval felelhetnék, akkor azt mondanám, hogy igen. — Ahogy kimondja, mintha maga is meglepődne merészségén. Nyilván eddig nem volt alkalma hangosan efféle kijelentésekre. Szinte megrészegül, élvezi, hogy hallgatót, sőt lelkes tanítványt talál Nyamburuban, akinek bátran hirdetheti szokatlan teológiai tanait. Még határozottabban megismétli:

— Igen, igen. Végül is, ahogy te mondd, a „digi-dugi” megszenteltetett Isten által. S hogy miért? — tárja ki karját Benjamin felé, mintha csak a szöszékről hirdetné hívei seregének. — Mert tévedett Philón, amikor azt prédikálta, hogy a gyümölcs evése a tiltott szexuális érintkezést szimbolizálná. Hát éppen ellentmond ennek, hogy Isten parancsba adta a szaporodást. Sőt, amikor Isten Ádám ajkára ezeket a szavakat illeszti: „kettő egy test lesz”, a szexuális egyesülésre is utal, nemcsak arra, hogy lelkileg kiegészíti egymást férfi és nő.

Nyamburu ebből szinte semmit sem ért, de tanárával, mesterével, sőt megmentőjével — hiszen most már biztos benne, hogy a pap végleg kirángatja őt abból az állandó, gyötört fenyegetettségből, amit a gyehenna tüze jelent neki — teljesen azonosul. Lelkesen bólogat, issza az érthetetlen szavakat.

— Hogy szól a Teremtés könyvében az összülőkhöz intézett isteni parancs? Legyetek tennékenyek, szaporodjatok! Tudom, tudom, Jézus példát mutat az önként vállalt szüzességből bólogat Bartalos, mintha csak egy gáncson szökkenne át elegánsan, amit a kenyai vetett az ő lába elé. De nagyra tartja a házasságot is, és ezzel szembefordul a nemiséget elítélő gnóosztikus-manicheus törekvésekkel.

És ezzel mintha végleg meggyőzné Benjaminget, aki már teljes odaadással helyesel, pedig valószínű, hogy most már egy kukkot sem ért.

— Isten végtelen bölcsességgel úgy rendelte, hogy a szaporodáshoz vezető út a gyönyörök drágaköveivel rakassék ki. Megszentelte ezeket a gyönyöröket, és mélységesen tévednek, akik azt vallják, hogy csupán a gyermeknemzés céljából lenne megengedett a nemi egyesülés. Ha mindkét fél szabad akaratából sarjad a coitus, és így egyesülnek a gyönyörben, akkor Istennel is egyesülnek, tehát az akts megszentelt! — fejezi be diadalmasan a plébános.

— Akkor nekem nem pokol? — tér praktikusán a lényegre Benjamin. S a kérdésben már ott bujkál a lehetőség: Elképzelhető, hogy a végső ítéletnél éppen ezek a megszentelt digi-dugik röpitik majd őt a mennyeknek országába? Ennél jobb hírt el sem tud képzelni.

— Ezekért nem jutsz a pokolra, fiam — mondja mosolyogva a plébános.

Nyamburu elvtárs hirtelen átöleli a papot, és olyan vadul kezdi szorongatni, mint tegnap este azt a vöröskeresztes lányt.

— Kosonom, átyám. Kosonom megmentes — hüppögi elfúló hangon. — Akkor az sem bun, amikor Nyamburu testverek assonyaival digi-dugi?

A pap felélénkül, szinte remeg a hangja, amikor visszakérdez:

— Milyen asszonyokkal?

— Hát mikor en suletni, akkor evben sok eso. Eso kikuyu nyelven nyamburu. Ábbán evben fiúk Nyamburu. Nemzedeknev. Há másik faluban en vándor es tálálni velem együtt férfinek ávátottát, neki is neve Nyamburu. O feleségeiből ad nekem egyet ejsáká.

— És az asszonyok mit szólnak? Nem ellenkeznek?

— Assonyok? Orulnek! En is Nyamburu, ferje is Nyamburu. Mi testver. Assonynak olyan, mint ferjevel.

— Olyan — sóhajt ábrándosan Bartalos, aztán magába merül.

— Na, most gyere, és gyónd meg ezeket — szólal meg végre. — Elmondasz szépen mindent, én pedig feloldozlak — siklik át könnyedén az ellentmondáson, hogy ami nem bűn, azt minek meggyónni.

A pap átkarolja Benjamin vállát, és elindulnak a gyóntatófülke felé. Ahogy a két egymásba fonódó fehér-fekete folt távolodik tőlem, még hallom, hogy Bartalos valami pesti pap barátját ajánlhatja Nyamburúnak, akihez eljárhat majd gyónni.

A törtétekről spekulálva rejtekhelyemen maradok egy darabig. A bögyös szöke szitáló feneke jut eszembe, elképzelem, ahogy a sok omlatag húst a fekete test körbefonja és hatalmas micsodájával — hiszen néger, azok meg nagyot kaptak az Úrtól — csak osztja, osztja, osztja a gyönyört, közben meg azt hörgi, hogy „mole-nege zindolede”. A csöcsös-faros vöröskeresztes pedig sikongatva dicséri Nyamburu micsodáját, a hatalmasat, a legendásat.

Ekkor belém mar a kétségbeesés. Hát mit akarok én a Bellus Gyöngyitől, hogyan akarom én megszentelt gyönyörökben részesíteni? Hiába tudom már, hogy isteni parancsra cselekszem, ha az én micsodámat csak angyalbögyörőnek mondta nagyanyám, amikor a mosófazékból a fürdetőlavórba löttyintette a vizet — amíg tavaly ki nem küldtem a konyhából, hogy mostantól egyedül akarok fürödni. Hát odaállhatnék én a Bellus elé ezzel a, ezzel a... fütyikével, idézem magamban Mami kedveskedő szavát.

Amikor kilépek a templomparkba, és előtt a tavaszi fény, némi remény kezd éledezni bennem. Azért udvarolgatni azt én is tudnék. Meg csókolózni. Ahogy az Alba Regiában a Gábor Miklós. Először csak tette a szépet a hős hírszerzőnőnek, a Tatjana Szamoljovának, aztán egyszer csak elkapta, és úgy megcsókolta, hogy az nyikkanni sem tudott. Na, nekem is így kellene valahogy, ábrándozok.

— Hun vótá? — dörren rám Gyula bácsi.

— A templomban.

— Aztán micsinyátá te a templomban?

— Megtaláltam Nyamburu elvtársat.

— A Jézus Szíviben? A Nyamburut?

— Most gyón.

Erre roppan össze Gyula bácsi.

Kezét a fejéhez kapja, és azt morogja:

— Zistenbsszm.

Kegyelemdőfésnek szánom a közlést. Kezdem unni Gyula bácsi utálatoskodásait Benjamin barátommal. Hadd lássa csak, hogy igen, van ilyen. A kenyai hazafi most gyón egyet. Nem is beszélve arról, hogy mit gyón meg, de erről nem akarok bácsikámmal diskurálni. Ettől még nyugodtan harcolhat a világbékéért, vagy akár a népe szabadságáért, mint Jézus, az első kommunista, ahogy Bartalos tanítja a templomi hittanórán. Nekem igenis tetszik, hogy egy békeharcos egy jót dugi-dugizik a nagymellű vöröskereszteszel, amiért aztán Bartalos még fel is oldozza. Ez azért is rendes tőle, mert látszik, hogy mennyire retteg Benjamin a pokoltól. Miért ne félhetne egy szabadságharcos elvtárs a pokoltól? Ha lehet, ettől én még közelebb érzem Nyamburut a szívemhez.

Először találkozom életemben igazi hőssel, aki nemcsak a mozivásznon szaladgál. Megérinthetem tánc közben, a pad alatt kuksolva arcszesze illatát is érzem. Húsvér hős. És amellet, hogy a népéért harcol, mert a szovjet háborús filmek legbátrabb katonáinak csak erre telik, ő még gyönyört is oszt a szőke nagymellűeknek, továbbá jobban táncol, mint Kismenyus, és csak az ördögtől fél, s ez belátom még egy hősnél sem tekinthető gyávaságnak.

Úgy tűnik, Gyula bácsi másféle következtetésre jut.

— Cigányok, négörök, egykutya. Lusták, hazudnak, lopnak — sziszegi.

— És Lumumba, és a hős Kenyatta? — kérdezem hűdötten.

— Kutyábú nem lősz szalonna — legyint.

Gyula bácsi homályos sejtései, melyek a humburumbu majomzenére ugrabugráló Nyamburut látva törtek rá, most végső bizonyosságot nyernek:

— Nem komoly embör. De hogy ez a jampi, pinabubus négör ráadású klerikális is, ezt nem gondútam vóna.

Erre mondom neki, hogy na jó, én megyek az iskolába, mert mindjárt kezdődik az első óra, és faképnél hagyom, köszönjön csak el tőle ő is, mert nekem azért így is sikerült búcsút vennem Benjaminszótól. Még ott, a pad alatt, négykézláb utána intettem, amikor a fekete reverendás Bartalos szorításában a gyóntató fülke felé balagott angyalruhájában, hogy a plébános fülébe sugdossa sikamlós bűneit, hogy lelke is hófehér legyen, mint Kilinya hófedte csúcsa.